

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

Рубенса можуть бути не лише культурною спадщиною, а й ресурсом для сучасного переосмислення жіночої тілесності, де краса не вимірюється сантиметрами, а виявляється через гармонію, силу й людську гідність.

Література:

1. Чому Рубенс зображав здебільшого повних жінок на своїх картинах. URL: <https://polonews.in.ua/chomy-rybens-zobrajyvav-zdebilshogo-povnih-jinok-na-svoih-kartinah/> (дата звернення: 01.05.2025 р.).

УДК 316.722:2]-028.78

*В.Ю. Павленко, студентка групи 201-ФІ
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник – д.філос.н., доцент Г.І. Савонова*

КУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ ТА РЕЛІГІЯ: ВЗАЄМОДІЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність проблеми. У сучасному світі взаємодія культурних традицій та релігії є однією з ключових тем для дослідження, оскільки ці два аспекти значною мірою визначають ідентичність суспільства, його моральні норми та соціальні практики. Історично релігія була важливим чинником формування культурних традицій, впливаючи на звичаї, свята, мистецтво та етику. Водночас, у різні періоди суспільного розвитку традиції могли змінювати релігійні уявлення, адаптуючи їх до нових реалій.

Значення взаємодії релігії та культурних традицій особливо актуальне в умовах глобалізації, коли зростає міжкультурний обмін, а також посилюються процеси секуляризації. У сучасному суспільстві спостерігається як збереження релігійних традицій, так і їх трансформація під впливом нових соціальних та технологічних змін. Це породжує необхідність наукового аналізу процесів, які відбуваються в різних країнах та культурах.

Тож мета дослідження – розкрити процес зближення культурних традицій та релігійних вірувань в історичному контексті.

Культурні традиції та релігія є невід’ємними елементами суспільного життя, які формують ідентичність націй та визначають світоглядні орієнтири людей. Вони взаємодіють між собою, впливаючи на соціальні норми, мистецтво, етику та стиль життя різних суспільств. Традиції часто мають релігійні корені, а релігія, у свою чергу, відображає культурні особливості того чи іншого народу [4].

Культурні традиції можна визначити як сукупність звичаїв, ритуалів, норм поведінки та символів, що передаються з покоління в покоління і становлять основу суспільного життя. Вони формуються протягом століть, збагачуючись новими елементами, та відіграють важливу роль у збереженні історичної пам'яті народу. Традиції впливають на спосіб мислення людей, їхні соціальні відносини та навіть економічні й політичні процеси.

Релігія, своєю чергою, є системою вірувань, цінностей, ритуалів та моральних норм, які допомагають людині осмислювати світ і своє місце в ньому. Вона не лише пояснює сутність буття, а й формує певний моральний кодекс, що регулює поведінку людей у суспільстві. Багато релігій мають чітко визначені догмати, ритуали та свята, які згодом стають частиною культурних традицій. Наприклад, християнські Різдво і Великдень, мусульманський Рамадан чи індуїстське свято Дівалі давно вийшли за межі суто релігійних практик і стали частиною культурної спадщини багатьох народів.

Взаємозв'язок релігії та культурних традицій можна прослідкувати ще з давніх часів. У первісних суспільствах вірування й культові практики були тісно пов'язані з природою та повсякденним життям людей. Анімізм, шаманізм, тотемізм формували основи світогляду ранніх цивілізацій. У Стародавньому Єгипті, Греції та Римі релігійні вірування впливали на мистецтво, архітектуру та державне управління. Середньовіччя стало періодом домінування релігії в усіх сферах життя – християнство в Європі, іслам на Близькому Сході, буддизм в Азії визначали соціальні норми, систему освіти, науку та навіть військову справу [1].

Зі зміною історичних епох взаємодія релігії та традицій також зазнавала трансформацій. Епоха Реформації в Європі сприяла появі нових релігійних течій, що вплинуло на культурний ландшафт континенту. Секуляризація, яка активізувалася в епоху Просвітництва, поступово зменшувала вплив релігії на суспільне життя, хоча багато традиційних релігійних свят і звичаїв збереглися як частина національної культури.

У сучасному світі процеси глобалізації та секуляризації впливають на взаємодію релігії та традицій. З одного боку, зростає вплив світських культурних тенденцій, що поступово відсувають релігійні норми на другий план. З іншого боку, спостерігається активізація релігійних рухів, що прагнуть зберегти свої традиції у швидкозмінному світі. Попри це, культурні традиції й надалі залишаються важливим інструментом збереження релігійної ідентичності, а релігія, своєю чергою, продовжує впливати на формування традицій, адаптуючи їх до нових реалій [4].

Взаємодія культурних традицій і релігії проявляється у різних сферах суспільного життя, оскільки релігія часто стає джерелом культурних норм, а традиції, у свою чергу, можуть впливати на розвиток релігійних практик.

Ця взаємодія може мати як гармонійний, так і конфліктний характер, залежно від історичних, соціальних та політичних умов.

Однією з найпоширеніших форм взаємодії є «релігійні традиції як частина культурної спадщини». Багато релігійних обрядів та свят стали загальноприйнятими елементами культури певних народів, навіть якщо частина суспільства вже не сприймає їх у релігійному значенні. Наприклад, святкування Різдва та Великодня в Європі має не лише релігійне, а й культурне значення, адже вони супроводжуються національними традиціями, сімейними зустрічами та гастрономічними особливостями [3].

Другою важливою формою є вплив релігії на соціальні норми та моральні цінності. Релігійні вчення протягом століть визначали етичні засади суспільств, закріплюючи поняття добра, справедливості, милосердя та відповідальності. Навіть у сучасному секуляризованому світі багато правових систем ґрунтуються на моральних нормах, що беруть початок у релігійних доктринах.

Також можна виділити збереження релігійних мотивів у мистецтві та культурі. Архітектура, живопис, музика та література багатьох країн мають релігійне коріння. Собори, мечеті, храми стали не лише духовними, а й культурними центрами, які визначають архітектурний стиль міст. Релігійна символіка використовується в мистецтві навіть у світському контексті, наприклад, у фольклорі, національному костюмі чи музиці.

Водночас існує і зворотний вплив – адаптація релігійних традицій під впливом культурних особливостей. У різних регіонах світу одна й та сама релігія може мати відмінні обряди, що сформувалися під впливом місцевих традицій. Наприклад, християнство в Європі відрізняється від християнства в Латинській Америці, де воно увібрало в себе елементи місцевих вірувань [4].

У сучасному світі взаємодія культури та релігії зазнає значних змін під впливом глобалізації, секуляризації та технологічного розвитку. Одним із головних викликів є поступове зменшення впливу релігії на суспільне життя в багатьох країнах, що призводить до переосмислення традицій і зміни їхнього значення. Все більше людей сприймають релігійні свята та обряди як культурну спадщину, а не як частину духовного життя.

Глобалізація сприяє активному міжкультурному діалогу, що веде до змішування релігійних і культурних традицій. Це можна спостерігати у святкуванні релігійних подій у мультикультурних суспільствах, де представники різних релігій взаємно впливають на традиції один одного [2].

Ще одним важливим фактором є технологічний прогрес, що змінює способи релігійної практики. Онлайн-сервіси, цифрові проповіді та соціальні мережі стали новими інструментами для релігійних спільнот, що дозволяють зберігати традиції в умовах сучасного світу. Проте, поряд із

цими тенденціями зберігається і виклик збереження релігійної та культурної ідентичності. У деяких регіонах спостерігається посилення релігійного консерватизму як реакція на культурні зміни, що може призводити до конфліктів між традиційними та модернізованими суспільними групами.

У різних країнах релігія та культура тісно переплітаються, утворюючи унікальні традиції. Наприклад, в Іспанії католицькі релігійні свята, такі як «Семана Санта» (Страсний тиждень), супроводжуються пишними процесіями, що стали важливою частиною національної культури. В Індії індуїстське свято «Дівалі» не лише має релігійний зміст, а й є культурним символом єднання, супроводжуючись масовими святкуваннями, світловими шоу та традиційною кухнею [2].

У Японії синтоїстські та буддистські ритуали збереглися в таких культурних традиціях, як «церемонія чаю» та святкування «Хінамацурі» (День дівчат), що поєднують духовні та сімейні цінності. На Близькому Сході ісламські традиції визначають не лише релігійні практики, а й соціальні норми та мистецтво. Наприклад, у країнах Перської затоки іслам вплинув на архітектуру, музику та кухню, а Рамадан став не лише місяцем посту, а й часом культурних заходів та сімейних зустрічей.

Висновок. Взаємодія релігії та культурних традицій є складним і багатогранним процесом, який має велике значення для розвитку суспільств і формування їхньої ідентичності. Релігія не лише визначає моральні цінності та світогляд, а й впливає на різні аспекти культури: мистецтво, соціальні норми, свята та ритуали. Культурні традиції, у свою чергу, адаптуються до змін у релігійних практиках і можуть служити мостом між різними культурами та релігіями.

Література:

- 1. Багацький В. В. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 304 с*
- 2. Донцов Д. І. Культурологія. Харків: Бібколектор, 2016. 604 с.*
- 3. Музальов, О. О. Культурологія: Навч. посібник. Львів: Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, 2012. 185 с.*
- 4. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.*